

PREOPTEREĆENJE UČENIKA UVJETOVANO OPSEGOM UDŽBENIČKE LITERATURE I SPOSOBNOŠĆU ČITANJA

Dr. sc. Emerik Muniiza, izv. prof. u miru

View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk

brought to you by CORE

Sažetak:

Preopterećenost učenika stalno je prisutna u hrvatskom državnom školstvu. Kao najčešći školski izvori učeničke preopterećenosti navode se: nastavni planovi, nastavni programi, udžbenici i stavovi učitelja prema sadržajima i zahtjevnost pri praćenju i ocjenjivanju.

Preopterećenost učenika manifestira se kroz dva oblika: opsegom sadržaja iz kojega proizilazi vremenska prezauzetost i dubinom sadržaja iz koje proizlazi neusklađenost s psihofizičkim mogućnostima učenika. Autor je u ovom radu analizirao preopterećenost učenika uvjetovanu opsegom udžbeničke literature i razvijene čitateljske sposobnosti. Istraživanje je obavio analizom udžbenika petoga razreda osnovne škole.

Pošao je od teze da bi za zadovoljavajući uspjeh svu predviđenu literaturu trebalo pročitati barem dvaput: prvi put informativno i drugi put s razumijevanjem.

Na području čitateljske sposobnosti (brzini čitanja i čitanju s razumijevanjem) postoje velike individualne razlike, zbog čega su rezultati prikazani unutar triju skupina: brzi čitači, prosječni čitači i spori čitači.

Empirijski je utvrđeno da brzi čitači mogu unutar optimalne opterećenosti realizirati postavljeni cilj, prosječni čitači to mogu vrlo teško, a spori čitači to unutar optimalne opterećenosti nisu u stanju obaviti. Analiza je pravljena na bazi 175 nastavnih radnih dana, ali se pokazalo da je unutar toga broja dana teško ostvariva. Učenici svoje obveze prenose i na takozvane slobodne dane pa je pravljena i druga analiza na bazi 290 radnih dana. Svi su dani radni osim ljetnih praznika. Učenici prema toj analizi nemaju slobodnih vikenda ni praznika. Pri tome treba navesti da autor nije analizirao ukupnu opterećenost učenika, nego samo onu koja je nastala kao rezultat čitanja udžbeničke literature.

Prema ovoj analizi učenici su znatno opterećeniji od svojih učitelja. Posljedice učeničke preopterećenosti moguće je dalje analizirati u kontekstu diferenciranoga i površnoga odnosa prema obvezama iz čega slijedi nezadovoljavajući uspjeh, anksioznost i frustracija i u konačnici društveno neprihvatljivi oblici ponašanja.

Ključne riječi: preopterećenost učenika, vremenska prezauzetost, neprilagođenost sadržaja, udžbenička literatura, brzina čitanja, čitanje s razumijevanjem, nastavni dani, radni dani

Uvod

Do preopterećenosti učenika dolazi kad obveze učenika u školi i prema školi nisu u skladu s njihovim psihofizičkim sposobnostima. Izvor preopterećenosti može biti opseg sadržaja i tada se govori o vremenskoj prezauzetosti, odnosno težini i razumljivosti sadržaja kad se govori o neusklađenosti sadržaja s psihofizičkim mogućnostima učenika. Pojam opterećenosti u sebi obično sadrži oba navedena oblika. U uvjetima preopterećenosti učenici školu doživljavaju kao beskonačan skup (često nepotrebnih) obveza kojima se ne vidi kraja. Dugotrajna i represivna preopterećenost učenika može dovesti do narušavanja fizičkoga i psihičkoga zdravlja.

Vrlo rano uočen je fenomen preopterećenosti učenika i na njega se stalno ukazuje.

Naš najstariji pedagoški časopis *Napredak* (kontinuirano izlazi od 1859. godine) između 1884. i 1902. godine objavio je 13 članaka iz područja učeničke preopterećenosti (Klobučar, 1909). Pri donošenju gotovo svake nove nastavne osnove ukazivalo se kako je prethodna bila uzrokom preopterećenosti učenika. No ni jedna nova nastavna osnova nije ju rješavala, nego

obrnuto, bila je izvor nove preopterećenosti kroz veći broj nastavnih predmeta, veće tjedne i godišnje satnice, opširnijega i zahtjevnijega sadržaja.

Indikativan članak obavljen je u *Vjesniku* 1971. godine pod naslovom *Tata ja radim više od tebe* (Toth, 1971). Ovu tvrdnju moguće je dodatno aktualizirati s obzirom na to da je u međuvremenu tjedno radno vrijeme odraslih smanjeno s 48 na 42, pa na 40 sati tjedno s tendencijom daljnjega smanjivanja. Istovremeno su odraslima osigurani slobodni dani za praznike i sve duži godišnji odmori. Nasuprot njima, dnevno se i tjedno radno vrijeme učenika produžava, a zbog nemogućnosti realizacije obveza 175 nastavnih dana, produžava se na stvarnih 290 radnih dana. Kako bi udovoljili svim svojim obvezama, učenici za vrijeme školske godine gotovo da i nemaju slobodne dane osim ljetnih praznika.

Izvori preopterećenosti učenika mogu biti različiti. U ovom radu istražiti će se preopterećenost učenika vezana uz opseg propisane udžbeničke literature analizirane u kontekstu razvijenosti čitateljskih sposobnosti.

U teorijskom dijelu analizirat će se raniji radovi iz ovoga područja i odredit će se prema bitnim pojmovima: preopterećenost učenika, udžbenička literatura i čitateljske sposobnosti.

U empirijskom dijelu analizirat će se opseg udžbeničke literature petoga razreda osnovne škole izražen u broju stranica i riječi, brzini čitanja i potrebnoga vremena da se realiziraju dva čitanja - informativno i čitanje s razumijevanjem.

TEORIJSKI OKVIR

Škola pred učenike stavlja određene zadatke, određuje način i tempo rada, neposredno nadzire njegovo ponašanje i napredak. Škola u bitnom utječe na učenički razvoj, ali i na njegovo psihofizičko zdravlje.

Jedan je od osnovnih zadataka suvremene škole pronaći pravu mjeru opterećenja učenika školskim obvezama i uskladiti ih s njihovim psihofizičkim sposobnostima. Ukupne školske obveze i obveze koje slijede iz njih moraju biti takve da učenicima osiguravaju i slobodno vrijeme. Ni u kojem slučaju ukupno radno vrijeme učenika ne bi smjelo prijeći radno vrijeme odraslih osoba.

Nažalost, stanje je obrnuto od poželjnog. Indikativan je članak objavljen daleke 1971. godine pod naslovom *Tata ja radim više od tebe* (Toth, 1971) Od tada se stanje znatno pogoršalo na štetu učenika. Dok se tjedno radno vrijeme odraslih smanjivalo s 48 na 42 i 40 sati s tendencijom daljnjega smanjivanja, istovremeno je nastavno i ukupno radno vrijeme učenika produžavano.

Više autora ukazuje kako je djeci mlađe školske dobi potrebno između 9 i 11 sati dnevnoga sna, dok je starijim učenicima dovoljno između 8 i 9 sati (Prebeg i Prebeg, 1972; Stevanović, 1978; Laird prema Pedagoškoj enciklopediji, 1989).

Prema Lairdu djetetu mlađe školske dobi ne bi smjele ukupne školske obveze prelaziti 5 sati dnevno, što osigurava 8 sati slobodnoga vremena za igru, razonodu, pomoć u kući i ostale aktivnosti po slobodnom izboru (Laird prema Pedagoškoj enciklopediji, 1989).

Školska organizacija mora osigurati pravilnu izmjenu rada i odmora, dnevni, tjedni, mjesečni i godišnji odmor. Ako su ukupne učeničke obveze u skladu s navedenim, tada je moguće govoriti o optimalnom opterećenju učenika. Pritom je jasno da među učenicima postoje velike individualne razlike, da se normalno (prosječno) kreće u širokim granicama (Prebeg i Prebeg, 1972).

Do preopterećenja dolazi onda kad ukupne obveze učenika nisu u skladu s njihovim psihofizičkim sposobnostima, kad zahtjevi škole iziskuju preveliki psihofizički napor i vremensku prezauzetost. U takvim uvjetima učenici školu doživljavaju kao skup beskonačnih obveza

kojima se ne vidi kraj. Kao posljedice stalne i kontinuirane preopterećenosti mogu se javiti štetne posljedice na fizičko i psihičko zdravlje učenika (Ovčar, 1972).

Preopterećenje učenika povijesni je fenomen i moguće ga je pratiti od utemeljenja državnoga institucionalnoga školstva kojim je uveden nastavni plan, program i udžbenici (koji su najčešći izvori preopterećenosti učenika). Koliko je fenomen preopterećenosti učenika star i kontinuirano prisutan u školstvu, navodi se nekoliko primjera kao ilustracija.

Zanimljiva rasprava o preopterećenosti učenika vodila se na 152. sjednici Hrvatskoga sabora 10. prosinca 1896. godine. Tom je prilikom saborski zastupnik dr. Egesdorfer prema navodima jedne djevojčice rekao:

„...da je ona na dan po 10 do 12 sati imala učiti, ako je htjela da ispuni zadaću koja joj je bila namijenjena. To je nedolično, to je nečovječno, to je veliki grijeh za zdravlje mladeži i čitavoga naroda. Zemaljska vlada mora naći načine, kako odstraniti izvore preopterećenosti, kako bi mladež ostala zdrava i čitava“ (Cuvaj, 1913).

Nekoliko godina kasnije ponovno se u Hrvatskom saboru vodila rasprava o preopterećenosti učenika. Na saborskoj je sjednici od 7. prosinca 1900. godine dr. Tomo Maretić o preopterećenosti učenika rekao:

„Danas nitko ne može zaniijekati da je doista naša mladež preopterećena. To je veliko zlo i za talentiranu mladež, još veće za onu koja je srednje nadarena, a najveća dakako za onu koja je slabo nadarena. Mladež ima takve i tolike obveze da nema vremena za temeljiti rad, nego sve radi brzo i površno“ (Cuvaj, 1913).

Na istoj je sjednici o preopterećenosti učenika Stevan Vaso Popović rekao: „Stalno je prisutna tendencija da se na neprimjeren način nastoji ukupna znanost uvesti u školu“ (Cuvaj, 1913).

I pored kontinuiranih upozorenja o štetnosti preopterećenosti učenika, ona se nije smanjivala nego se stalno povećavala. Svi se slažu da su učenici osnovne škole vremenski prezaузeti i sadržajno preopterećeni. Prezaузetost i preopterećenost učenika poprimila je takve razmjere da je Prosvjetni savjet SR Hrvatske 30. lipnja 1976. godine donio Odluku o rasterećivanju učenika u uvjetima poludnevne nastave u šestodnevnom nastavnom tjednu. Sedamdesetih godina prošloga stoljeća iprovedeno je više empirijskih istraživanja iz područja preopterećenosti učenika.

Poželjnu kontroliranu opterećenost učenika opisao je u svom istraživanju Grubor (Grubor, 1972). On je pokušao projicirati poželjnu opterećenost učenika po razredima. Pošao je od pretpostavke da bi učenike prvoga razreda trebalo dnevno opteretiti s 25 minuta samostalnoga rada i u svakom daljnjem razredu povećavati za 25 minuta. Tako bi kontrolirana opterećenost učenika iznosila u drugom razredu 50, trećem 75, četvrtom 100, petom 125, šestom 150, sedmom 175 i osmom razredu 200 minuta dnevno. Ukoliko bi se ovako projicirana i kontrolirana opterećenost držala pod kontrolom, nameće se pitanje je li već u njoj samoj ugrađena preopterećenost. Prema njoj bi učenici osmog razreda uz 6 sati nastave još samostalno radili 3 sata i 20 minuta ili ukupno preko devet sati i 20 minuta dnevno.

Originalnu metodologiju u istraživanju preopterećenosti učenika primijenio je Stjepan Ovčar (Ovčar, 1972). Njegovo istraživanje temelji se na direktnom sustavnom promatranju i bilježenju. U njegovom istraživanju učenici osmoga razreda jedan dan nisu išli kući. Škola im je osigurala cjelodnevni boravak uz izmjenu rada i odmora. Učenici su u dva bloka učenja imali na raspolaganju 3 sata i za to vrijeme mogli su rješavati obveze iz prijedpodnevne nastave.

U prijedpodnevnoj nastavi imali su pet sati: hrvatski ili srpski jezik, matematiku, strani jezik, zemljopis i fiziku. Nastava iz hrvatskoga ili srpskoga jezika nije održana zbog cijepljenja učenika.

Iz četiri navedena predmeta učenici su za pisanje domaćih zadaća i učenje u prosjeku utrošili 2,8 sati, gotovo sve raspoloživo vrijeme. Pritom je utvrđena značajna individualna razlika koja se kretala od minimalnih 1,7 sati do maksimalno 3,2 sata. Dio učenika radio je i za

vrijeme vremena predviđenoga za odmor. U ovom istraživanju učenici su utrošili podjednako vremena za pisanje domaćih zadaća i za ostale oblike učenja.

Rezultati petnaestodnevnoga sustavnoga bilježenja o vlastitoj opterećenosti učenika prikazani su u istraživanju Rajne Popović (Popović, 1974). U dobivene protokole učenici su upisivali vremensku opterećenost za pisanje domaćih zadaća i za ostale oblike učenja. U ovom istraživanju vremenska opterećenost kretala se između 113 minuta (oko 2 sata) u petom razredu te do 180 minuta (3 sata) u osmom razredu. Učenici su u ovom istraživanju trošili dva puta više vremena za učenje u odnosu na utrošak vremena za pisanje domaćih zadaća.

Utrošak vremena za pisanje domaćih zadaća i ostale oblike učenja anketom je istražio Dušan Radović (Radović, 1979). Na temelju provedene ankete utvrđeno je da su učenici osnovne škole u prosjeku utrošili za samostalne oblike učenja 2,4 sata na dan. Odnos angažiranosti između utrošenoga vremena za pisanje domaćih zadaća i ostalih oblika učenja također je oko 1:2 (1:1,84). I u ovom istraživanju utvrđena je velika individualna razlika i ona se kreće u rasponu od 30 do 240 minuta (1:8).

U sva četiri istraživanja utvrđena je slična preopterećenost učenika koja se kreće oko tri sata dnevnoga rada. Postoji i velika sličnost u odnosu vremenske angažiranosti za pisanje domaćih zadaća i ostalih oblika učenja koja se kreće u rasponu od oko 1:2. U sva četiri istraživanja utvrđena je i velika individualna razlika u vremenskoj angažiranosti učenika, koja se u ekstremnom slučaju kreće unutar raspona 1:8.

Sve analizirane nastavne osnove ukazuju na preopterećenost prethodnih i najavljuju ozbiljnije mjere za rasterećenje učenika. Budući da sve analizirane osnove polaze od istih konstatacija, to ukazuje da se problem ne rješava, on je stalno prisutan i on se akumulira (Nastavne osnove, 1958, 1965, 1972, 1991, 1995, 1999).

U nastavnim osnovama najavljivalo se da takozvani odgojni predmeti (sat razredne zajednice, glazbeni odgoj, likovni odgoj, tehnički odgoj i tjelesni odgoj) ne mogu biti dodatni izvori opterećenosti.

Ako se ovi predmeti pravilno izvode, u njima nije ni primarna ni dominantna obrazovna komponenta. U tim odgojnim predmetima dijete ima priliku izraziti svoju individualnost, kreativnost na osnovi doživljaja, emocije i mašte (Naša osnovna škola, 1972).

Najavljivane mjere rasterećenja bile su različite: redukcija nastavnih predmeta i njihove satnice, integracija sadržaja po nastavnim područjima, smanjivanje opsega i dubine sadržaja, različita usvojenost sadržaja (prepoznavanje, reprodukcija, i automatizacija), egzemplarna nastava i druge suvremenije didaktičko-metodičke strategije. No sve je uglavnom ostalo deklarativno i gotovo svaka od navedenih mjera otišla je u svoju suprotnost (povećan broj nastavnih predmeta, satnica, sadržaji, diferencijacija, činjenično znanje i memoriranje). Samo kao ilustracija navodi se:

U trenutku kada je u Hrvatskoj uvedena zakonska obvezna osmogodišnja škole prema nastavnom planu i programu iz 1958. godine učenici su u petom razredu imali ukupno 8 nastavnih predmeta za koje je bilo propisano 5 udžbenika. U školskoj godini 2011./12. u istom je razredu predviđeno 12 nastavnih predmeta s ukupno 12 udžbenika i 9 radnih bilježnica (u ovoj brojci ne nalaze se zbirke, čitanke i različiti materijali za provjeravanje i ispitivanje).

Sadržajnu opterećenost nastavnih programa povećavaju učitelji svojim odnosom prema sadržaju i zahtjevnosti u ocjenjivanju.

Od svih navedenih izvora moguće preopterećenosti učenika u ovom istraživanju ograničit će se na preopterećenost učenika koja je rezultat preopširne udžbeničke literature i svladane čitateljske sposobnosti učenika.

Prosvjetne vlasti propisuju obveznost udžbenika i time oni postaju obvezni za sve učenike. Po namjeni udžbenici su još uvijek temeljni izvori znanja i moraju biti usklađeni s nastavnim planovima i programima. U udžbenicima gradivo mora biti izloženo na znanstvenoj

osnovi, ali istovremeno na način dostupan i razumljiv učenicima. Prema svim bitnim odlikama udžbenici moraju biti usklađeni s psihofizičkim mogućnostima učenika.

Kako bi se dodatno potaknula učenička aktivnost, udžbenici od osamdesetih godina 20-oga stoljeća po svojoj temeljnoj koncepciji postaju radni i razgranati. Uz temeljni udžbenik tiskaju se različiti pomoćni i radni materijali kao: radne bilježnice, čitanke s izvornim tekstovima, materijali za vježbanje, ispitivanje i ocjenjivanje (Poljak, 1980). Stavovi prema pomoćnim i radnim materijalima razlikuju se od škole do škole i različito se koriste.

U ovom radu analizirat će se oni udžbenici koji su se našli u školskim torbama učenika 5. razreda OŠ „Ivan Filipović“ Velika Kopanica.

Korištene udžbenike analizirati će se s obzirom na njihovu opsežnost izraženu u broju stranica i riječi u kontekstu osposobljenosti za čitanja.

Osposobljenost čitanja moguće je raščlaniti na svladanu tehniku čitanje i čitanje s razumijevanjem (kritičko, dubinsko čitanje).

Svladana tehnika čitanja procjenjuje se kroz brzinu čitanja, lakoću čitanja, čitanje bez zastoja i regresija pri čemu se pazi na artikulaciju, jasnoću i tempo (Pavlović, 1968). Svladanost tehnike čitanja moguće je egzaktno mjeriti različitim formama brzine jednoglasnog čitanja (Furlan, 1977). Svladana tehnika čitanja preduvjet je za čitanje s razumijevanjem iako ova dva oblika ne teku uvijek sukcesivno, nego najčešće simultano.

Razumijevanje pročitana teksta nije sadržano samo u mogućnosti njegove reprodukcije. Tekst je razumljiv samo onda ako se u procesu kritičkoga mišljenja ugrađuje u vlastiti kontekst, ukoliko ima utjecaja na potvrđivanje postojećega ili gradnju novoga sustava vrijednosti (Kurtis, 2001).

U čitanju s razumijevanjem moguće je razlikovati sljedeće faze:

1. informativno čitanje, kako bi se dobio uvid u sadržaj, područje i probleme
2. čitanje s razumijevanjem
3. čitanje po odlomcima, podcrtavanje ili pisanje bitnih pojmova
4. pri čitanju s razumijevanjem odgovarati na pitanja, a ako ih nema postavljati ih
5. kritička opservacija, bilježenje pojmova za izlaganje i raspravu
6. organiziranje javne rasprave oko usvojenih pojmova i vrijednosti
7. izrada samostalnog ili grupnog izvještaja.

Postoji više empirijskih istraživanja o brzini glasnog čitanja i brzini čitanja u sebi (Kobola, 1977; Pavlović, 1968; Antić, 1965; Giron, 1979). Premda se rezultati navedenih istraživanja međusobno blago razlikuju (najveća je razlika Kobola i Giron), prosječna je brzina jednoglasnog čitanja na kraju četvrtoga razreda oko 70 riječi u minuti. Također je empirijski utvrđeno da je brzina čitanja u sebi za oko 1,8 puta veća nego brzina čitanja naglas i ona iznosi oko 118,8 riječi u minuti. Naša istraživanja (Munjiza, 1986; Munjiza i Skender, 2012, neobjavljeni rezultati) na tragu su navedenih.

Za ovo istraživanje referentni su rezultati brzine čitanja u sebi od 118,8 riječi u minuti učenika četvrtoga razreda jer će se ispitivati vremenska prezauzetost učenika petoga razreda opsegom udžbeničke literature.

EMPIRIJSKI DIO

METODOLOGIJA

ISTRAŽIVAČKI PROBLEM

Ovo istraživanje bavi se preopterećenošću učenika s obzirom na opseg upotrebljavane udžbeničke literature u petom razredu osnovne škole.

POLAZNA HIPOTEZA

Opseg upotrebljavane udžbeničke literature u kontekstu čitalačke sposobnosti izvor je preopterećenosti učenika.

Varijable

Nezavisna je varijabla opseg upotrebljavane udžbeničke literature izražen u broju stranica i procijenjenoga broja riječi.

Zavisna je varijabla vremenska zauzetost izražena u satima koji su potrebni za dva čitanja: informativno i čitanje s razumijevanjem (prema određenju u teorijskom dijelu).

METODE

Istraživačka metoda temelji se na analizi pedagoške dokumentacije, upotrebljavane udžbeničke literature učenika petoga razreda osnovne škole.

Rezultati će se analizirati kvantitativnom i kvalitativnom metodom. Kvantitativnom metodom prikazat će se numerički podaci i njihovi odnosi. Kvalitativnom metodom oni će se analizirati, objašnjavati, tumačiti, uočavati veze i tendencije.

UZORAK

U uzorak ulazi opseg svih upotrebljavanih udžbenika u petom razredu osnovne škole izražen u broju stranica. Broj riječi procjenjivat će se na temelju slučajno odabranih cjelovitih stranica teksta iz sljedećih predmeta: čitanke za hrvatski jezik, udžbenika povijesti, zemljopisa, prirode i vjeronauka.

INSTRUMENT

Konstruiran je protokol za snimanje rezultata koji je vidljiv u interpretaciji rezultata.

OČEKIVANA PRAKTIČNA KORIST

Senzibilizirati stručnu pedagošku javnost za stalno prisutan problem preopterećenosti učenika, koji je moguće dovesti u vezu sa štetnim posljedicama na području fizičkoga i psihičkoga zdravlja učenika.

REZULTATI I INTERPRETACIJA

Opseg propisanih i korištenih udžbenika u petom razredu osnovne škole izražen u broju stranica i riječi po stranici prikazan je u tablici 1.

Tablica 1. Broj stranica u udžbenicima i radnim bilježnicama po nastavnim predmetima u petom razredu osnovne škole

Nastavni predmeti	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.Hrvatski jezik	343	145	111	110	709	404	202
2.Engleski jezik	131	107			238		
3.Povijest	185	85			270	392	170
4.Zemljopis	140	56			196	420	113
5.Priroda	94	103			197	327	85
6.Matematika	217	235			452		
7.Informatika	194	113			307		
Svega 1-7.	1304	844	111	110	2369		
8.Tehnički odgoj	85				85		
9.Likovni odgoj	91				91		
10.Glazbeni odgoj	64				64		
11.TZK							
12.Vjeronauk	148	95			243	672	121
Svega 8-12.	388	95			483		
Svega 1-12.	1692	939	111	110	2852	2215	
13.Obvezna lektira					1188		
Prosjek	141	117,4				443	
Ukupno stranica 1-13.					4040		

Obrazloženje uz tablicu 1: 1. i 3. - broj stranica u udžbenicima, 2. i 4. - broj stranica u radnim bilježnicama (2. u matematici drugi udžbenik), 5. - ukupan broj stranica, 6. - broj riječi na referentnim stranicama, 7. - broj referentne stranice.

Učenici petoga razreda osnovne škole u svim nastavnim predmetima osim Tjelesne i zdravstvene kulture koriste se osnovnim udžbenicima. I za područje Tjelesne i zdravstvene kulture izišao je udžbenik, ali se njime, prema odluci nastavničkoga vijeća, učenici škole ne koriste.

Po broju zastupljenih udžbenika izjednačeni su obrazovni i odgojni predmeti i za sve njih predviđeni su osnovni udžbenici. Ukupan opseg udžbenika obrazovne skupine predmeta iznosi 1415 stranica, a odgojne skupine predmeta 388 ili izraženo u odnosima i postotka 78,5%:21,5%.

Prosječan opseg udžbenika u obrazovnim predmetima iznosi 176,9 stranica, a u odgojnim predmetima 97 stranica.

U svim obrazovnim predmetima koriste se radne bilježnice, a u odgojnim samo u nastavi vjeronauka. Ukupan broj stranica radnih bilježnica iznosi 954 ili 119,3 stranice po radnoj bilježnici.

Odnos opsega stranica u obrazovnim predmetima između udžbenika i radnih bilježnica iznosi 1415:954 stranice ili 59,7%:40,3%. Radne se bilježnice po opsegu sve više približavaju osnovnim udžbenicima.

Ukupan opseg udžbenika i radnih bilježnica u obrazovnim predmetima iznosi 2369 stranica, a u odgojnim predmetima 483 stranice ili ukupno 2852 stranice.

Učenicima je uz udžbenike propisana i obvezna lektira. Prema preporučenim i izabranim naslovima (10 naslova godišnje) ona iznosi 1188 stranica.

Učenici petoga razreda osnovne škole trebaju godišnje pročitati 4040 stranica: 2369 stranica osnovnih udžbenika, 483 stranice radnih bilježnica i 1188 stranica obvezne lektire.

U ovoj analizi nalaze se i predmeti Informatika i Vjeronauk. Iako su izborni, slušaju ih svi učenici. U analizi opsega udžbenika nije uvršten drugi strani jezik koji sluša manje od 50% učenika ove škole.

Na uzorku od 5 udžbenika (čitanke za Hrvatski jezik, udžbenika Povijesti, Zemljopisa, Prirode i Vjeronauka) na slučajno izabranoj stranici čistoga teksta utvrđene su u prosjeku 443 riječi. Umnožak od 4040 stranica i prosječnoga broja od 443 riječi daje ukupan broj od 1.789.720 riječi.

U teorijskom dijelu izneseni su podatci da učenici na kraju četvrtog razreda u prosjeku naglas čitaju 70 riječi u minuti. Također je utvrđeno da učenici u sebi čitaju 1,8 puta brže što daje podatak da učenici u sebi čitaju 118,8 riječi u minuti.

Ako se ukupan broj riječi podijeli s prosječnom brzinom čitanja i pretvori u sate, dobije se iznos od 251 sata. Ukoliko učenici sav predviđen tekst čitaju samo jedanput informativno za to čitanje potreban je u prosjeku 251 sat po učeniku.

U brzini čitanja utvrđena je velika individualna razlika među učenicima i ona se kreće u rasponu od 31 do 116 riječi kod čitanja naglas, odnosno između 55,8 i 208,8 kod čitanja u sebi. Iz ovog proizilazi da će potrebno vrijeme za prvo informativno čitanje biti različito i ono će se kretati u rasponu između 527 i 143,1 sat.

Ako se drugo čitanje obavlja prema navedenim etapama u teorijskom dijelu, za njega je potrebno najmanje dvostruko više vremena nego za informativno čitanje. Prema istoj metodologiji za njega je potrebno 502 sata za prosječne čitače, 1054,2 za sporije čitače i 286 sati za brze čitače.

Ukupno potrebno vrijeme za oba čitanja, informativno i čitanje s razumijevanjem za prosječne čitače iznosi 753 sata, za spore čitače 1681 sat i za brze čitače 429 sati. Ovi podatci prikazani su sintetizirano u tablici 2.

Tablica 2. Potrebno vrijeme u satima za čitanje 4040 stranica

Vrsta čitanja	Prosječna brzina čitanja	Sporo čitanje	Brzo čitanje
Informativno čitanje	251	527	143
Čitanje s razumijevanjem	502	1054	286
Oba čitanja	753	1581	429

Iz rezultata prikazanih u tablici 2 moguće je izračunati kolika je dnevna opterećenost po učeniku s obje vrste čitanja. Dnevna opterećenost čitanjem utvrđena je na bazi 175 nastavnih dana, ali i 290 radnih dana. Budući da je izrazito velika opterećenost čitanjem u 175 nastavnih dana, pošlo se od pretpostavke da učenici zapravo i nemaju slobodnih dana vikendom i propisanim praznicima i da njihovo godišnje radno vrijeme zapravo iznosi 290 radnih dana. Svi su dani radni osim ljetnih praznika od 20. lipnja do 5. rujna). Navedena dnevna opterećenost prikazana je u tablici 3.

Tablica 3. Dnevna opterećenost u obje vrste čitanja izražena u satima

Učenici prema brzini čitanja	175 nastavnih dana	290 radnih dana
Prosječna brzina čitanja	4,3	2,6
Sporo čitanje	9,0	5,3
Brzo čitanje	2,5	1,4

Iz tablice 3 vidljivo je da bi samo brzi čitači unutar razumne opterećenosti mogli predviđene udžbenike pročitati u dva čitanja unutar 175 nastavnih dana. Za prosječne čitače to je preveliko opterećenje, a za spore čitače nemoguće.

Unutar 290 radnih dana (bez ikakvih slobodnih dana tijekom školske godine) to je uz veliko opterećenje moguće i za prosječne čitače. Spori čitači to ne mogu ostvariti ni u 290 radnih dana. U ovom opterećenju ne nalaze se ostale učeničke obveze: pisanje domaćih zadaća, praktični radovi i ostale aktivnosti, koje prema navedenim istraživanjima iznose još oko polovine vremena u odnosu na opterećenost čitanjem.

Učenička preopterećenost bit će vidljivija ako ju usporedimo s poželjnim potrebama spavanja, rada i odmora. Ti su odnosi prikazani u tablici 4.

Tablica 4. Odnos potrebnog vremena i istraženog opterećenja učenika

	Poželjni vremenski raspored			Utvrđeni vremenski rasporedi u ovom istraživanju				
Dani	Spavanje	odmor	škola	škola	čitanje	ukupno	Spavanje	Odmor
175	10	8	6	6	4,3	10,3	10	-0,6
290	10	8	6	3,5	2,5	6	10	2

Odnos potrebne raspodjele vremena prema zahtjevima školske higijene i istražene preopterećenosti rađena je na bazi prosječnoga učenika. Ukupna nastavna opterećenost u 290 radnih dana rađena je tako da je ukupni godišnji fond sati podijeljen s 290 radnih dana. Iz tablice 4 vidljivo je da u 175 nastavnih radnih dana učenici uopće nemaju slobodnoga vremena. Kako bi ispunili obveze, dio vremena moraju uzimati od spavanja. Prema ranijim podacima i analogiji samo bi brzi čitači mogli imati nešto slobodnoga vremena, a spori bi morali veći dio uzeti od spavanja. Pritom treba imati u vidu da je ovo samo dio opterećenosti nastao iz potrebe dvaju čitanja udžbeničke literature.

U 290 radnih dana ostaje nešto slobodnoga vremena za prosječne i brze čitače, a spori su čitači još uvijek u vremenskom deficitu.

Vremensku preopterećenost učenika moguće je prikazati i na globalnoj razini uspoređujući njegove obveze s obvezama učitelja. Ukupna tjedna nastavna norma učitelja iznosi maksimalno 25 sati. Sve iznad toga je rad iznad norme, što se posebno plaća. Iz nastavne norme izvodi se puno tjedno četrdesetsatno radno vrijeme (pripremanje, ispravci ispita znanja, individualno stručno usavršavanje, sjednice i drugo). Odnos između nastavne norme od 25 sati i ukupne radne norme od 40 sati iznosi 1:1,6.

Učenici petoga razreda imaju 29 nastavnih sati tjedno. Ako njihovu nastavnu normu pomnožimo s istim faktorom 1,6 (potrebno vrijeme za samostalno učenje i pripremanje), tada je njihova tjedna opterećenost 46,4 sata ili 9,3 sata dnevno u petodnevnom radnom tjednu. I prema našem istraživanju ukupna opterećenost učenika kreće se oko 47 sati tjedno (29 sati nastave i 18 sati čitanja) bez pisanja domaćih zadaća i drugih obveza. Nije daleko od istine da učenici svih 290 dana voze pod punim gasom i da je samo pitanje vremena kada će motor ozbiljnije zakazati.

Učenici pronalaze različite izlaze iz istražene preopterećenosti kao: selektivno, diferencirano, površno ili nikakvo čitanje udžbenika (učenje iz bilježnica). Diferencirano i površno čitanje završava u školskom neuspjehu. Ukoliko je školski neuspjeh stalan i kontinuiran, a pritisci vanjske sredine (škole i roditelja) velik, to može završiti u frustraciji i anksioznosti iz čega se mogu pojaviti različiti oblici društveno neprihvatljivoga ponašanja.

U ovom radu ispitano je samo ono opterećenje učenika nastalo kao rezultat čitanja obvezne udžbeničke literature. Ova vrsta preopterećenosti izvedena je na temelju egzaktnih istraživanja i normi (broja stranica i riječi, ispitane brzine čitanja) i time ima visoku vjerodostojnost.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Preopterećenost učenika teško je rješiva/nerješiva konstanta hrvatskoga državnog školstva. Moguće ju je kontinuirano pratiti od uvođenja institucionaliziranoga državnoga školstva. Izvori školske preopterećenosti vežu se uz: nastavne planove, nastavne programe, udžbeničku literaturu, didaktičko-metodičke sustave, stavove učitelja prema nastavnim sadržajima i zahtjevnosti u ocjenjivanju.

U ovom radu istražena je preopterećenost učenika petoga razreda vezana uz opseg udžbeničke literature i čitalačke sposobnosti. Opseg udžbeničke literature istražen je kvantitativno prema broju stranica i riječi.

Dva su razloga zbog kojih je istraživanje vezano uz učenike petoga razreda osnovne škole. Prvi je razlog što se smatra da su učenici na kraju prvoga stupnja elementarnoga obrazovanja osposobljeni za obje vrste čitanja: tehniku čitanja i razumijevanje pročitana teksta. Drugi je razlog što postoji više empirijskih istraživanja o brzini čitanja i razumijevanju pročitana teksta učenika ove dobi.

U istraživanju smo pošli od pretpostavke da je ukupno predviđenu udžbeničku literaturu potrebno pročitati barem dva puta: informativno i čitanje s razumijevanjem (kritičko čitanje). U analizi smo se koristili vlastitim i objavljenim istraživanjima iz brzine i razumijevanja pročitana teksta. Prema njima učenici na kraju četvrtoga razreda čitaju naglas oko 70 riječi u minuti. Brzina čitanja u sebi je za oko 1,8 puta veća u odnosu na čitanje naglas i iznosi 118,8 riječi u minuti. Postoji velika individualna razlika i u brzini čitanja i u razumijevanju pročitana teksta koje se kreće u omjeru 1:4 (najsporije prema najbržem). Također je utvrđena pozitivna i umjerena korelacija između svladane tehnike čitanja i razumijevanja pročitana teksta. U tumačenju rezultata koristile su se tri kategorije: prosječni čitači, brzi čitači i spori čitači.

Kako bi učenici informativno pročitali sve predviđene udžbenike, prosječnim čitačima potreban je 251 sat, brzim čitačima 143 sata, a sporim čitačima 527 sati. Za drugo čitanje s razumijevanjem potrebno je dvostruko više vremena, što znači za prosječne čitače 502 sata, brze čitače 286 sati i spore čitače 1054 sata. Kumulativno za obje vrste čitanja prosječnim čitačima potrebna su 753 sata, brzim čitačima 429 sati, a sporim čitačima 1581 sat.

Ako ovu kumulativnu satnicu razdijelimo na 175 nastavnih, dana tada dobijemo dnevno opterećenje na temelju pročitane literature koje za prosječne čitače iznosi 4,3 sata dnevno, brze čitače 2,6 sati dnevno i spore čitače 9 sati dnevno.

S obzirom na to da je ovo prilično veliko vremensko opterećenje za prosječne čitače, a preveliko za spore čitače, pošli smo od teze da učenici dio izvannastavnih radnih dana pretvaraju u radne dane. Učenici čitaju i uče i za vrijeme vikenda, službenih praznika i odmora. Na taj se način došlo do 290 radnih dana. Za učenike svi su dani radni osim ljetnih praznika od 20. lipnja do 5. rujna.

Ako čitalačko opterećenje prenesemo na 290 radnih dana, dnevno opterećenje za prosječne čitače iznosi 2,6 sati dnevno, za brze čitače 1,5 sati dnevno i spore čitače 5,5 sati dnevno. Pritom valja imati na umu da učenici imaju i druge obveze kao što je pisanje domaćih zadaća, izrada praktičnih radova i neke druge aktivnosti. Prema teorijskim istraživanjima na ove se obveze troši još oko polovine vremena potrebnog za čitanje, što dodatno opterećuje učenike.

Dodatne argumente o opterećenosti učenika moguće je iznijeti u komparativnoj analizi njihove i učiteljske opterećenosti. Učitelji mogu sa svim nastavnim aktivnostima biti opterećeni s najviše 25 sati tjedno. Iz dvadesetpetsatnoga nastavnoga tjedna izvodi se četridesetsatni radni tjedan (pripremanje nastavnika, ispravci ispita znanja, prisusutnost na sjednicama, individualno stručno usavršavanje).

Prema istoj metodologiji učenici petoga razreda imaju 29 sati nastave. Ako bi se i njima osigurao isti odnos između nastave i ostalih obveza kao i učiteljima (1:1,6), tada bi tjedna sat-

nica učenika petoga razreda iznosila 46,4 sata ili na bazi petodnevnoga nastavnog tjedna 9,3 sata dnevno.

Dosadašnja školska praksa ukazuje na to da gotovo nijedan identificirani uzrok učeničke preopterećenosti nije ublažen, a kamoli riješen. Broj nastavnih predmeta povećava se pa time i dnevna, tjedna i godišnja satnica. Programi postaju sve opširniji i zahtjevniji, često se puta novi sadržaji kao nastavna načela ugrađuju u postojeće nastavne predmete. Broj, vrsta i opseg udžbeničke literature povećava se. U nastavi dominira predavanje, zapamćivanje i reprodukcija. Odgojni predmeti po svim karakteristikama sve više dobivaju obrazovnu komponentu: udžbenici, činjenice, ispitivanje, ocjenjivanje. Različiti vanjski oblici vrednovanja stalno pritišću, učenici i učitelji su pod stresom iz straha od rezultata, svi proširuju programe i pooštravaju kriterije.

Kako na to mogu reagirati učenici? Manji ih dio može odgovoriti obvezama i očekivanjima. Veći dio to nije u stanju pa pribjegava diferenciranom, površnom, kampanjskom učenju. Treći dio, ni uz veliki napor, objektivno ne može udovoljiti zahtjevima.

Posljedica navedene preopterećenosti i navedenoga rada slab je školski uspjeh. Nema puno ograničenja da se prihvati uzročno-posljedični slijed: preopterećenost učenika, površno, diferencirani rad, školski neuspjeh, anksioznost i frustracija, različiti oblici društveno neprihvatljivoga ponašanja.

Zar je moguće dugo i uporno raditi bez štetnih posljedica za psihofizičko zdravlje uz slab ili nikakav školski uspjeh, nerealna očekivanja škole i obitelji i uz različite oblike pritisaka? Samo je jedan odgovor: **Nije moguće!**

LITERATURA

- Anić, V. (1998). *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi liber.
- Antić, N. (1965). Mjerenje brzine tihog čitanja i razumijevanja pročitano g teksta u prvom razredu. *Život i škola* XIV, 5-6, 269-273.
- Cuvaj, A. (1913). *Građa za povijest školstva kraljevine Hrvatske i Slavonije od najstarijih dana do danas*. Knjiga VIII. Zagreb: Naklada Kr. hrv-slav-dal. Zemaljske vlade Odjela za bogoštovlje i nastavu.
- *** (1963). *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Zagreb: Matica Hrvatska.
- Furlan, I. (1975). *Jednominutni ispit glasnog čitanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Giron, M. (1979). Neka ispitivanja sposobnosti čitanja na kraju osnovno školskog obrazovanja. *Život i škola* XXVI, 1-2, 54-57.
- Grubor, A. (1972). Domaće zadaće – faktor opterećenih učenika i mogućnosti poboljšavanja u nastavi. *Život i škola* XXI, 9-10, 514-528.
- Halmi, A. (2005). *Strategija kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Slap.
- Jerbić, A. (1972). Ispitivanje čitanja i razumijevanje pročitano g teksta u III razredu osnovne škole. *Život i škola* XXVI, 3-4, 191-197.
- Klobučar, J. (1909). *Napredak 1859.-1909. Povijest i sadržaj prvih pedeset njegovih godina*. Zagreb: Naklada hrv. Pedagoško-književnoga zbora.
- Kobola, A. (1977). *Unapređivanje čitanja u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kurtis, S. M. i sur. (2001). *Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje. Kritičko čitanje ili kako naučiti dubinski čitati-vodič kroz projekt VIII*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.
- Mužić, V. (1973). *Metodologija pedagoškog istraživanja*. Sarajevo: zavod za izdavanje udžbenika.
- *** (1972). *Naša osnovna škola – odgojno obrazovna struktura*. Zagreb: Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja.
- Nikolić, Lj. (1973). *Problem čitanja u nastavi srpskohrvatskog jezika i književnosti u osnovnoj školi*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Ovčar, S. (1972). Prilog proučavanju opterećenosti učenika domaćim zadaćama. *Pedagoški rad*, 1-2, 53-60.

- Pavlović, B. (1968). O logičkom čitanju učenika na razrednom stupnju osnovne škole. *Život i škola XVII*, 9-10, 442-449.
- Pec, B. (1964). *Psihološki problemi umora i odmora*. Beograd: Izdavačko poduzeće Rad.
- *** (1989). *Pedagoška enciklopedija*. Zagreb i drugi: Školska knjiga i drugi.
- *** (1967). *Pedagoški rečnik*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika.
- Poljak, V. (1980). *Didaktičko oblikovanje udžbenika i priručnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Popadić, R. (1974). Praćenje opterećenosti učenika domaćim radom. *Pedagoški rad* 5-6, 226-237.
- Prebeg, Ž., Prebeg, Ž. (1972). *Školska higijena*. Zagreb: Školska knjiga.
- Radović, D. (1979). Utvrđivanje dnevnog opsega vremenskog angažiranja učenika radom u školi kod kuće-polazna osnova za racionalizaciju nastave i izvannastavnih djelatnosti. *Život i škola XXXI*, 1-2, 71-76.
- Steele, J. L. i sur. (2001). *Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje. Metode za promicanje kritičkog mišljenja-vodič II*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.
- Stevanović, B. (1978). *Pedagoška psihologija*. Petnaesto izdanje. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Toth, M. (1971). Tata ja radim više od tebe. *Vjesnik* 20.II. 1971.
- Vasić, S. (1977). *Govor u razredu*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja i Prosveta.

ANALIZIRANA UDŽBENIČKA LITERATURA

- Diklić, Z., Skok, J. i Merkler, D. (2009). *Radost čitanja 5*, hrvatska čitanka za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Diklić, Z., Skok, J. i Merkler, D. (2009). *Radost čitanja 5*, radna bilježnica za književnost i lektiru u 5. Razredu osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Babić, N., Ferenčić, S. i Rihtarić, A. (2007). *Hrvatski ja volim 5*, udžbenik hrvatskog jezika za peti razred osnovne škole. Zagreb: Profil.
- Babić, N., Ferenčić, S. i Rihtarić, A. (2012). *Hrvatski ja volim 5*, radna bilježnica uz udžbenik hrvatskog jezika za peti razred. Zagreb: Profil.
- Anić, V. (2007). *Way to go 2 plus*, udžbenik engleskog jezika za 5. Razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Anić, V. (2012). *Way to go 2 plus*, radna bilježnica engleskog jezika za 5. razred osnovne škole 5. godina učenja. Zagreb: Školska knjiga.
- Ilić, M. i Orešić, D. (2007). *Gea 1*, udžbenik geografije za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Ilić, M. i Orešić, D. (2012). *Gea 1*, radna bilježnica iz geografije za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Cerovski, S. (2006.). *Tragom prošlosti*, udžbenik povijesti za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Cerovski, S. (2012). *Tragom prošlosti 5*, radna bilježnica za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Bendelja, D. i Operta, E. (2007). *Moja priroda 5*, udžbenik prirode za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Bendelja, D., Operta, E. i Kalanj Kraljević, G. (2012). *Moja priroda 5*, radna bilježnica iz prirode za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Stilinović, S., Orčić, Ž. i Sarapa, N. (2009). *Matematika*, udžbenik sa zbirkom zadataka za 5. razred. Zagreb: Školska knjiga.
- Stilinović, S., Orčić, Ž. i Sarapa, N. (2009). *Matematika*, udžbenik sa zbirkom zadataka za 5. razred 2. dio. Zagreb: Školska knjiga.
- Bartolić, G., Marenčić, S. i Paleka, I. (2007). *Čudesni svijet tehnike*, udžbenik tehničke kulture za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Raguž, N. i Čelar, A. (2007). *Svijet glazbe 5*, udžbenik za glazbenu kulturu u petom razredu osnovne škole. Zagreb: Alfa.
- Huzjak, M. i Živković, S. (2007). *Učimo gledati 5*, udžbenik likovne kulture za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

- Stančić, M. i Vejnović, B. (2010). *Moj portal 5*, udžbenik informatike za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Stančić, M. i Vejnović, B. (2012). *Moj portal 5*. Radna bilježnica informatike za 5. Razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga
- Razum, R. (2007). *Ja sam put*, udžbenik za katolički vjeronauk petog razreda osnovne škole. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Razum, R., Rašpolić, M. i Razum Hrmo, V. (2012). *Ja sam put*, radna bilježnica za katolički vjeronauk petog razreda osnovne škole. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Student Overload Caused by Extensiveness of Textbooks and Reading Ability

Abstract: Student overload is constantly present in Croatian education system. Most frequently listed causes of student overload include: curriculum, textbooks, teacher attitudes towards subject matter and criteria in evaluation of learning outcomes.

There are two forms of student overload: overload based on the amount of contents that need to be learned which is time consuming and overload based on the depth of contents which is not in line with student mental and physical abilities. In this paper the author analysed student overload caused by extensiveness of textbooks and underdeveloped reading ability. The study focused on the analysis of the textbooks used in the fifth grade of primary school. It started with the hypothesis that all texts need to be read at least twice, once for informative purposes and then once again for comprehension.

When reading abilities are considered (speed and comprehension) there are great individual differences, and therefore students are divided into three groups: fast readers, average readers and slow readers.

It was empirically proven that fast readers can reach the aim when there is optimal overload, average readers can hardly achieve that aim, whereas slow readers are not able to achieve that aim. During 175 school days the aim was hard to achieve so students continued to study on weekends as well, so additional analysis of 290 work days was conducted. All days were considered work days except for summer break. In such analysis students have no free weekends nor holidays. It needs to be pointed out that the analysis did not take into account overall student overload, but only the overload that was the result of reading textbook texts.

The analysis shows that students experience greater overload than their teachers. The consequences of such overload can be further analysed in the context of differentiated and superficial approach to students' tasks which leads to underachievement, anxiety and frustration, and finally socially unacceptable behaviour.

Keywords: student overload, time-consuming tasks, overwhelming subject matter, textbook, reading speed, comprehensive reading, school days, work days

Die Überbelastung der Schüler bedingt durch Umfang der Lehrbücher und Lesefähigkeit

Zusammenfassung: Die Überbelastung der Schüler ist in der kroatischen staatlichen Bildung konstant präsent. Als häufigste schulische Ursachen für die Überbelastung der Schüler werden folgende genannt: Unterrichtspläne, Lehrpläne, Lehrbücher und Einstellung der Lehrer gegenüber dem Unterrichtsstoff und den Schwierigkeiten bei der Evaluation und Benotung.

Die Überbelastung der Schüler äußert sich in zwei Formen: durch den Umfang des Inhalts, aus dem sich die zeitlichen Engpässe ergeben und die inhaltliche Tiefe, aus der sich die Inkompatibilität mit den psychophysischen Fähigkeiten der Schüler ergeben. Der Autor analysierte in dieser Arbeit die Überbelastung der Schüler, die durch den Umfang der Lehrbücher und die entwickelte Lesekompetenz der Schüler bedingt ist. Es wurden die Lehrbücher der 5. Klasse der Grundschule analysiert und untersucht.

Er ging von der These aus, dass für den zufriedenstellenden Erfolg alle vorgesehene Literatur mindestens zweimal durchgelesen werden sollte: das erste Mal informativ und das zweite Mal mit Verständnis.

Im Bereich der Lesekompetenz (Lesegeschwindigkeit und Leseverständnis) gibt es große individuelle Unterschiede, weshalb die Ergebnisse in drei Gruppen angezeigt werden: schnelle Leser, durchschnittliche Leser und langsame Leser.

Es wurde empirisch festgestellt, dass schnelle Leser bei optimaler Belastung ihr Ziel verwirklichen können, die durchschnittlichen Leser es sehr schwer schaffen können und die langsamen Leser bei optimaler Belastung nicht in der Lage sind, es zu tun. Die Analyse beruhte auf der Grundlage von 175 Schultagen, aber es stellte sich heraus, dass es innerhalb von dieser Anzahl der Tage sehr schwer zu schaffen ist. Die Schüler übertragen ihre schulischen Ver-

pflichtungen auch auf die sog. freien Tage, auf Wochenenden und gesetzliche Feiertage, so dass die Analyse auf Grundlage von 290 Tagen basierte. Außer den Sommerferien sind alle Tage Werktage. Dabei ist anzumerken, dass der Autor nicht die Gesamtbelastung der Schüler analysierte, sondern nur diejenige, die als das Ergebnis des Lesens von Lehrbüchern entstand.

Nach dieser Analyse erfahren die Schüler eine viel größere Belastung als ihre Lehrer. Die Folgen der Überbelastung der Schüler können weiter im Rahmen der differenzierten und oberflächlichen Einstellung gegenüber schulischen Verpflichtungen analysiert werden, aus der Schulversagen, Angst und Frustration und letztlich sozial inakzeptables Verhalten folgen.

Schlüsselbegriffe: Überbelastung der Schüler, zeitliche Engpässe, Inkompatibilität des Unterrichtsstoffs, Lehrbücher, Lesegeschwindigkeit, Leseverständnis, Schultage, Werktage.